

Szerkesztői iroda:

Nagyenyeden

A KIADÓHIVATALBAN

hova

lap szellemi részét illető

közlemények küldendők

Kiadóhivatal:

Wokál János könyvkereskedése:

hova

az előfizetések és hirdetések

bermentesen küldendők.

Kéziratok nem adatkak vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyestartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:

helyben házhoz hordva vagy

vidékre postán küldve

évesre 4 frt.

félre 2 frt.

negyedre 1 frt.

Hirdelmények díja:

3 hasábos petit sorért, vagy

ennek helyéért 5 kr.

Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyiltér sora 15 kr.

Husvétkor.

Az élet mindennapi bajai s gondjai között igazi megnyugvásul szolgál a kifáradt léleknek az a csendes pihenés, mit a kereszténység egy-egy közbeeső nagy ünnepe nyújt. A tisztán anyagi- asról elfordíthatjuk tekintetünket s foglalkozhatunk a vallásos érületnek tápot nyújtó nemesebb eszméivel: — felemelhetjük lelkünket ama magasabb sphaerába, melyből visszatérve a rideg való jelenségei közé, ezeket sem fogják talán oly közönyösen nézni, s kivált ha mult megfelelő jelenségeivel hasonlítjuk össze, — találni fogunk biztató reményt a jobb jövő iránt.

Egy, magában véve egyszerű s az erdélyi részeken mindennapi dolog történt meg Enyeden. A róm. cath. egyház harangjai használhatatlanná váltak. Az egyház szegény, hiszen kántortanítóját sem bírja fizetni vagyona jövedelméből; hívei kevesen vannak, ezek sem tartoznak a gazdagok sorába. Tisztán állott, hogy egymagára egyhamar új harangot nem fog öntetni, mert ehhez sok pénz kell. Az egyházközség tehát a lehető legtöbb adakozásra szölyította híveit, de emellett a város képviselőit s más vallású lakóit is segélyadásra kérte fel. Akinek volt, adott s igen természetesnek találta, hogy egy felekezet, mely a város keletkezésével egykorulag telepedett meg, melynek híveivel az öröm és bánat érzelmeit századokon át mindig megosztotta, — szükségében azokhoz fordul, kikkel egy társadalmat, egy családot alkot. Természetesnek találta mindenki, hogy meglegyen a templomban mindaz, mi a vallásos gyakorlat külsőségeit képezi ugyan, de a melynek hiánya érezhetőleg nyilvánul az isteni tiszteletre összehívásnál, temetésnél stb. — És viszont, ha a katolikus híveket találják meg

a protestáns aak, — tehetségéhez képest járul filléreivel mindenki.

Pedig 100 évvel ezelőtt, a templomok s iskolaházak elfoglalása s visszafoglalása, a világi előnyökért való vallás változtatások ugyancsak gyakoriak voltak. E század elején a kormány- szék rendelte el, hogy Enyed helyét adjon a katolikusok elemi iskolájának s e körülmény pár évtizedig nem egy háboruskodásnak s kellemetlenségnek volt okozója, — ugyan ki emlékezik most meg ezekről? — Elő ember ugyan már nincs abból a korból, aki ezeket felsorolja, a porlepte könyveket, elfakult írásokat pedig csak elvéve látja meg valaki s ha olvassa, bizony megmosolyogja, jól tudván, hogy az igaz, tiszta vallásos érzelem akkor sem volt nagyobb mint most, de annál több volt a vakbuzgó, fanatikus, a vallás szertartásait gépileg végző.

Igaz ugyan, hogy a felvilágosodás és szellemi haladás mellett nagy befolyással van a nemzetiségi együttérzés is a jelenlegi jobb viszonyokra, de éppen a viszonyok ezen változása teszi élénkebbé azon biztató reményt, hogy az egyetértés és testvéries ragaszkodás meg fog jönni a hazánkat lakó de többé kevésbé széthúzó nemzetiségek között is. Mert nemde különös vallásosság az, hogy akik a keresztény hit, ugyanazon n alapelvet: a felebaráti szeretetet valják, ennek alkalmazását csak népcsaládjuk, nemzetiségük tagjaira nézve tartják kötelezőnek!

Am, mi meglegedéssel ünnepeljük meg a feltámadás nagy ünnepén az egyetértés és kölcsönös támogatás érzelmének, feltámadásának és élénk hatásának nyilvánulását hazánk vallás felekezetei között is tudva, hogy némely eszméknek s némely igazságnak várni, soká kell várni, míg átmennek a részek lelkébe, szívébe állandóan.

Alsófehérmegye közgyűlése márcz. 24-én.

(Folytatás.)

Több kevésbé jelentős ügy elintézése után — következett az alvinczi főszolgabírói állás választás utáni be- töltése.

Ezen állásra egyedüli pályázó Damó Vilmos veres- pataki főszolgabíró lévén. — ki buzgalma és erélyével már megvénk osztatlan bizalmát régen élvezi, — egy- hangu éljenzessel kiáltott ki alvinczi főszolgabírónak. Az ekként megürült verespataki főszolgabíróságra Frits Vilmos szolgabíró s ennek helyére Bánffy Kázmér báró, közigazgatási gyakornok választattak meg — szintén egy- hangulag, mint egyedüli pályázók.

A választás megtörténte után a főispán a maga részéről Imreh Károly szolgabíró tiszteletbeli főszolgabírónak, Vinczei Károly végzett jogászt és kiváló földbirtokost pedig tiszteletbeli aljegyzővé nevezte ki.

Az adófelszámolási s a bányaadó kivétó bizottságok megalakítása után végre a sok vitát provokált kisenyedi szolgabíróság székhelyének sorsa is megoldást nyert. Vizakua város abbeli kérését, hogy a kis-enyedi járás székhelye Konezáról Vizaknára helyeztessék át, a közgyű- lés — azon indokból, mivel a járás községei csaknem kivétel nélkül Koneza mellett nyilatkoztak — s Vizakna az érdeklét községeknek geográfai fekvésénél fogva köz- pontja nem lehet Timár Károly és Csató alispán felszola- lásai után — majdnem egyhangulag elutasította.

Igen élénk eszmecsere fejlődött ki a vármegye egész területére, az állategészségügyi törvény alapján kötelezőleg alkotott ebadó és ebtartási szabályrendelet, s annak különösen azon pontja, hogy a házörző és gazda- sági kutyák után 30 kr vagy 10 kr évi adó fizetessék, szavazás utján döntetett el 30 kros tétellel.

Több kisebb érdekű tárgy elintézése után — kinos benyomást keltett Csató alispán előterjesztése az Abrud- bányan f. hó 5-én lefolyt közgyűlés botrányairól. Az el- nöklő közbeesülésben megöszült polgármestert a városi képviselőtestület egyik tagja ugyanis — ki különben or- szágyűlési képviselő is — a gyűlés szüve előtt, a városi pénztárnokkal egyetemben oly merész vadakkal illette, melynek valódisága esetén nevezettek ellen a bűnvádi

TÁRCZA.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. január 8.)

Szilágyi Farkastól.

A luth. papi lakban vala elhelyezve a ref. egyház értékes levéltára és gazdag urasztali felszerelvénye is.

Említve volt, hogy Málnási énekvezér, miután ide ujjolag visszatért, a vár délfelöli kapuját bezárta. Az északi felöli kaput gondosan bezárta maga a várkapus Segesdi István. A kapuk bezárása után még beeresztett a ha- rangozó egy szabólegényt. Farkas Sámuel mészáros pedig az őt üldöző oláhok elől, a vármelletti, residentiára néző lakásából a vár falára menekült, s onnan vették le a várbeliék létra segítségével.

A várkapuit döngették a támadók, de nem bírták betörni.

Egy nő eseléd jött segítségükre. Volt ugyanis Kenelék házuknál egy oláh szolgáló. Ez a gonosz indu- latu nő felhasználta a zavart, kilopta a déli várkapu kulcsát s ezen kaput a támadók előtt megnyitotta. Pár perc mulva természetesen elárasztották a várterületet is az oláhok.)

Legelőször a szerencsétlen várkapusra rohantak. Tőle az északi kapu kulcsait elvették, a kaput kinyitották, őt agyonverték, házának pedig tüzet adtak. Nyomban rá agyon löttek ugyanott egy Tóth András nevű gyümölcs kereskedőt.

Egyidejűleg megrohanták a luth. papi lakot, s a nőket vetkőztették, ruhájok, pénzüktől fosztották, ütötték verték.

Málnási J. naplójegyzetei alapján.

Az öreg pap — papiornátusában — állott elibök, őket most dorgálta, majd esdekelve kérte szelidebb eljárásra. Mig pénzből tartott, pénzt adott nekik. Ott volt mindenütt. Ha a támadók közül valamelyik, a halálra zaklatottak, egyikére vagy másikára lándzsát emelt, vagy fegyvert szegzett, ő azonnal ott termett s a támadót földre lökte, vagy erkölcsi erejével lefegyverezte.

Igy tartott ez a zaklatás szakadatlanul két nap és két éjjel folytán. Kilenczedikén éjjel megölték a lelkészi lak udvarán, a széles körben ösmert, kitűnő népzenezt, az alig harmincz éves Keresedi Jánost. Szegény embert folyton pénzért zaklatták, e pedig neki nem volt. Folya- modott tehát a menekülők egyikéhez, másikához s előt- tük térden rimázkodott pénzért, melylyel életét megvál- tassa. Mig volt, adtak is neki. Miután üldözőinek pénzét többé nem adhatott, agyon lötték, értékes hegedűjét pedig, melyet művészi képességének felismerőitől kapott aján- dékba, összetörték. A fiatal Keuel Józsefet²⁾ két alka- kalommal huzelták, hogy megöljék. Az öreg apa ese- dezésére azonban mindkét rendben megkegyelmezték a bécsi egyetemről ép akkor haza került kiváló ifjunak. Ugyan e nap reggelén feltörték a ref. egyház levéltá- rának szekrényét és a ládát, melyben a szent edények vol- tak elhelyezve. Az értékes levéltár darabjait részben összetörték, részben az udvaron szétoszták és tapos- ták; a szent edényeket, urasztali takarókat pedig maguk között szétosztották. Ekkor már oláh nők is vegyültek a rablók közé. A legszebb és legértékesebb urasztali poharat pl. egy Barna Mária nevű szentkirályi oláh nő rabolta el³⁾

Ezután megrohanták a ref. templomot. Kovács Já- nos harangozó nője megnyitotta előttük a bejáró ajtóit, hogy ne törjék azokat össze.

A gyönyörű templom belsejét azonnal előzönlötték,

²⁾ Jelenleg nyug. kir. táblaíró.

³⁾ Ezt a poharat Szymann József m. kir. esendő- r főhadnagy kerítette meg és adta vissza az egyháznak 1882. őszén.

az ide összehalmozott értékes ingóságokat felkutatták és elhordották. A szószerk előtt egy fekete vasalt ládája volt valakinek elhelyezve. Feltörték, benne pénzt arany és ezüst neműeket találtak. A láda tartalmát kirakták az urasztalára, elosztották, azután az urasztalát feldöntötték és összetörték. Neki estek az orgonának s összetörték ezt is, felforgatták és összetörték az ülő padokat is. Le- szaggatták a karzat kifelédomborodó igen szép vas rös- télyzatát, mely 1804-ben készült volt s ennek anyagát is az utolsó darabig elvitték. Összetörték az ablakokat, Mindezek után a tribunok, hogy utjokat rövidítsék, vé- res patája lovaikkal keresztül lovagoltak a templomon és az Istennek háza mely az ő nevéből nevezteket, meglelt fertőztette és latroknak barlangjává lett. (Jeremiás)

Ugyan ezen vandál munka vitetett véghez a luth. templomban is.

Felverték a bástyákat s az azokban elhelyezve lévő nagymennyiségű zsiradékféléket s másnemű összehalmo- zott értékes tárgyakat szekerekre rakva szállították a kör- nyék falvaiba. Megnyitották a pinczékét. Azokban előbb földrészege ittak magukat, azután a hordók fekeiket be- ütötték s a drága borokat elfolyították. Tüzet adtak előbb a ref. papi lak magtár épületének, mely közvetlenül a professori lak mellett emelkedett.

Ezen tüztől meggyuladt a professori lak, meggyulak ennek melléképületei, tüzet kapott a harangozó lak. Kigyultak a bástyák s az ezekben lévő el nem hordott tengeremennyiségű zsiradékfélék hatalmas lánggal égtek s kiállhatatlan nehéz szagot terjesztettek széles körben.

Később felmentek a toronyba is. Itt leszédtek a harangok bütűit, szétrombolták az órát s a vasféléket innen is mind eltakarították. A toronyóra 9-én délben ütött utoljára, azután végkép elnémult. A toronyba me- nekültek állították meg, miután a déli 12 órát elkondi- totta, mintmondják azért, hogy a városról felhallatszó sike-

eljárás lenne hivatalból megindítandó, míg fordítva a vád alaptalansága esetén — a képviselőt terheli rágalmasz és becsület sértésért büntető jogi felelősség. Közgyűlés e botrányt sajnos tudomásul veszi s egyszerűs mind az ügy részletes megvizsgálása és kiderítésével az alispánt megbizta.

A közgyűlés legfontosabb és legérdekesebb pontja volt a vármegyei autonómia fenntartásának kérdése.

Az állandó választmány — megyénk főjegyzője által szerkesztett és lendületesen megírt fölrát tervezetét ajánlotta a képviselőházhöz felterjeszteni, amely élénk védelmébe veszi az önkormányzati közigazgatást a tervezett államosítással szemben.

Kiss Bálint nem kívánja a felirat felolvasását, mert körülbelül tisztába van annak lényegével, de tiltakozik, hogy az egyhangulag menjen keresztül s kijelenti, hogy ő az államosításnak híve. Erre dr. Váro László mondott a közgyűlést kellemesen meglepő lelkes beszédet az autonómia mellett, mire a felirat egész terjedelmében felolvasatott és eljenzések között elfogadtatott, sőt a Váro indítványára és Zeyk Dániel pártoló szavaira határozattá emeltetett az is, hogy e felirat — hozzájárulás végett — az ország összes törvényhatóságainak megküldessék.

Több község adásvevési szerződéseinek és zárszámadásának jóváhagyása után elnöklő főispán délután 3 órakor az élénken folyt gyűlést bezárta.

A gyűlés végeztével a „Két battyu“ szálló termében a főispán 125 terítéskű fényes banquettet adott, melyen a legelső magyar ember a király éltetése után a megeredt a szellemes toasztok sora. Csató alispán a főispánra, Török főjegyző az új kormányra, br. Kemény Géza Tisza Kálmánra, a főjegyző br. Kemény Györgyre, id. Gáspár az alispánra, Hegedűs János a főjegyzőre, Kovács Gyula Zeyk Dániel és br. Kemény képviselőkre, Zeyk Dániel az osztatlan Bethlen-főtanodára, dr. Kovács Ödön b. Bánffy Kázmér új szolgabíróra, Kis Bálint Szilágyi Dezso igazságügyminiszterre s az új tisztviselőkre, Csató érseki ügyész és Moldován kanonok románul a főispánra, a főispán Imreh Károly és Vincenzi Károly tisztelbéli tisztviselőkre emeltek poharat. Az ebéd jó, a híres rizling kitűnő volt.

Referens.

VEGYES HIREK.

— **Előfizetési felhívás a „Közérdek“ IX. ik évfolyamának II ik negyedére** Tisztelettel felkérjük azon t. előfizetőinket, kiknek előfizetéseik az I-ső negyed év végével lejárt, előfizetéseik megújítására; különösen kérjük azon t. hátralékosainkat, kik ez ideig még nem küldték be előfizetéseiket, hogy ezen kötelezettségeiknek minél előbb eleget tenni sziveskedjenek. Tisztelettel:

a „Közérdek“ kiadóhivatala.

— **Csató János kir. tanácsos alispán** f. hó 3 án Hegykőre, Sopronmegyébe utazott, hogy a tavaszi madár átvonulását a Fertő tavánál alaposan tanulmányozhassa.

— **Husvét ünnepén** a r. cath templomban tartandó mise alatt műkedvelők fognak énekelni, ezzel is emelvén a feltámadás nagy ünnepének lélek emelő szertartását.

titó zsvaj mellett, halló idegeiket ne bántsa még ennek ketyegése, zörgése is.

Január 9-én éjjeli 2—3 óra között lejött Felenyedről a Prodán féle tábor is, egy 5—6 ezer főnyi újabb ember áradat. Ez a Várszeg utczát és Porondot árasztotta el. Ezen tábor nyomában is vér és köny fakadtak s lángoszlópok emelkedtek.

Itt is az utca derekán és pedig a Butyka jelenleg Imreh Ferencz téle telken támadott először tűz. Azért nem fennebb, mert ezen utca végét is, mint a Szentkirály utczáét nagy részben oláhok lakják. Templomuk is ezen utca végén épült.

Ki vezette le ezen tábort Prodán-e vagy más valaki? biztosan megállapítani nem lehet, mert az erre vonatkozó vallomások egymástól eltérők. Egy Szilágyi Gyuri nevű magyar ember, a Bethlen főtanodának volt kertésze, akkor felenyedi lakos, azt állítja, hogy saját szemével látta, mikor Prodán hétfőn (január 9-re virradó) éjjel⁴⁾ lóháton felment Felenyedre, ott dobos varetet és saját vezérlete alatt tábort lehozta.⁵⁾ Mások azt állítják, hogy Prodán a katasztrófa bekövetkezése után is Enyeden maradt a „Sisak“-ban dorbézolt s e tábort az akkori felenyedi gör. kath. pap Birlea Péter vezette le.⁶⁾ Aunyi bizonyos hogy a város kigyulása után, tehát éjjel körül a felenyedi tábor két dobosa a falu két főutczáján lármá dobos vert, mire a tábor a falu alsó végén összegyűlt, s aztán a Prodán vagy a Birlea vezetése alatt éjjeli 2—3 óra között

⁴⁾ Szilágyi Gy. estét mond, de az este alatt éjjel értendő, mert mint kétségtelenül bizonyítva van Prodán január 8-án Enyeden gyűlésezt és vaesorált.

⁵⁾ Viskolczi H. jegyzeti.

⁶⁾ Ezt özv. Török Dánielné állítja. Nevezett urnó a Várszeg utczában lakott az akkori viszonyokat, a szereplő egéneket s viselt dolgait igen jól ismerte s híven emlékszik rájuk. — En özvegy Török Dánielnének adok hitelt eme kérdésben.

— **A n-nyedi rom. cath. egyház új harangjait** f. hó 3-án helyezte fel Andrásófsky János derék kolozsvári harangöntő. Gyulafiával. Az új szerkezetű szépen készült három harang közszemlére volt kitéve s nagy-számu műértő kongatta. gyönyörködve lágy esengésű hangjában. Dálben az egyházközség élén, a diszbe öltözött Deli Ödön h. plébánossal, a gyűjtésben rendkívüli buzgalmat kifejtett hölgyek jelenlétében, ünnepélyesen átvette a harangokat, melyeknek felszentelése püspök ur ő nagy méltóságát illeti. Az Andrásófsky ezéget, mely már 170 év óta szerez apáról fiura elismerést a magyar iparnak, az érdeklődők figyelmébe ajánljuk.

— **Hála nyilvánítás.** A nagyenyedi rom. cath. egyházközség mély halálját nyilvánítja mindazon kegyes gyűjtő hölgyeknek és adományozóknak, kiknek buzgalma és áldozatkészsége segítette arra, hogy három harangját megnagyobbítva újja öntette. Szegénységünket érezve s tudva a kedvezőtlen anyagi viszonyokat, bátoritanul intéztük alázasat kérelmünket e város nemes közönségéhez és lakóihoz és íme, a Mindenható áldása kísérte folyamodásunkat mindenütt. Az igaz valóságos érzület támogatása tette lehetővé, hogy harangjaink újra megszólalnak Isten dicsőségére. A gyűjtések még folyamatban vannak s mi kérünk és hálaosan fogadunk minden, bármi csekély adományt szegény egyházközségünk fedezetlen szükségleteire. A gyűjtés befejezése után névszerint is köszönetet fogunk nyilvánítani s beszámolni kegyes gyűjtőinknek s adományozóinknak, kikre az ég Urának kegyelmes jóságát esedezzük. N. Enyed 1890. évi Husvét szombatián ápril 5-én. A nagyenyedi rom. cath. egyház község nevében Dely Ödön, h. plébános. Török Bertalan főgondnok.

— **N.-Enyed város képviselője** f. hó 4-én közgyűlést tartott, melyen bejelentettek a patak erődítésnek az állam által lett bevégezése s a várost illető résznek átvétele. A honvéd laktanyához szükséges szekérszinek kiépítése elhatározatott. Az apahidi jóság megvételére iránt ajánlat tétetvén, a tanács javaslat tételre bivatott fel. Föt. Jánosy Dömjén a minorita a minorita r. provinciálisa mély hangu levélben köszönte meg a város 100 frt adományát a harangokra. Végül szavazás utján 8 tinódi nyilatkozatott si a bekebelezett polgárok között.

— **A Bethlen főiskola vonós zenekara** f. hó 19-én fogja megtartani változatos programmu koncertjét. A szereplők a zenekar tagjain kívül Fogarasi Albert főiskolai tanár, Pap Lenke, Nagler Sarolta, Mike Béla p. ü. titkár és a nagyenyedi dalkör lesznek. Felhívjuk közönségünk érdeklődését.

— **A m. kir. államvasutak** Kocsárd m.-vásárhelyi szakaszán levő 6. sz. őrháznál, M.-Csucs előtt, feltételes megálló helyett engedélyezett a m. kir. kereskedelmi miniszter, a személyvonattal közlekedők részére is, amivel egy nagy vidék régi ohajtása teljesül.

— **Gyermek összejövetel** volt már. 30-án vasárnap Farkas Mária ő nagysága vendégszerető házánál. A mulatság sorsolással volt egybekötve, mely szabályszerűen — a társaság kebeléből választott — elnök és tisztviselők

levonult Enyedre s a szerencsétlen várost ez is megrohanták.

Egyébiránt akár Prodán, akár Birlea hozta le a sereget egyre meg. Tény hogy nem azért jött, mert a városon rendet akart csinálni, ellenkezőleg jött azért, hogy a rablásban, rombolásban és gyilkolásban maga is részt vegyen s a szerencsétlen város nyomorúságát maga is növelje. Tény hogy a felenyedi tábor levonulása után Prodán is uszott az árral. A rombolás vandál munkájában ő is ép ugy részt vett mint stóbbi. Bizonyos, ezen tábor lelkében, miként a felenyedi magyarok egyértelműleg beszélnek, annyira volt izzó a magyarok iránti gyűlölet parázsos lángoló a rablás utáni vágyódás, hogy nem volt emberi erő, mely őket az Enyedre lejtővelől visszatartsa arra pedig; hogy Axenti garázdálkodó tábora ellen fellépjen, még gondolni sem lehetett. Másfelől áll az is, hogy Prodán is fejthetett volna Enyeddel szemben kevesebb vitéséget január 9-én és főleg 10-én, mint a minőt, hitelt érdemlő szemtanuk állítása szerint — kifejtett.

Lehetséges, hogyha nem így viseli magát, az ő számára is készületben tartott az oláh táborokban egy golyó, vagy lánca él, mely nyomorúságos s részben rejtélyes életét kioltta. Eről neki sejteltme lehetett, sőt talán biztos tudomással is birt.

Egy dolgot elvitatni nem lehet, azt t. i., hogy Prodánt Enyed közvéleménye, a város feldulása rettentő munkájában soha, megközelítőleg sem tartotta annyira bűnösnek mint Axenti lovagot.

— **Az ellenségnek Enyedre özönlése** a Prodán féle sereg levonulásával sem ért véget. január 9-én d. e. 10—11 óra között megérkezett a három Orbórol⁷⁾ Buttyán prefekt serege is szintén 5—6 ezernyi ember. Eme sereget Zaránd megyei és Abrudbánya vidéki mokányok

⁷⁾ Alsó, közép és felső Orbó. Havasalyi oláh községek, Enyedtől 10—15 kilométernyi távolban.

vezetése alatt folyt le. Az ebből befolyt jövedelem: 3 frt 10 kr a nagyenyedi iparos önképző és betegsegélyző egyület pénztára növelésére adatott. A nemcs keblű hölgy — ki minden tétellel a közügynek szolgál — fogadja ozstatlan elismerésünket.

— **Mátyás király**, az igazságos. halálának folyó hó 6-án lesz 400-ik évfordulója, melyet Budapesten. Kolozsvárt és több helyt is megfognak ünnepelni. Bizony ideje, hogy nevéhez méltó szobor emeltessék a nagy királynak.

— **Romániába** tudvalevőleg ezer meg ezer munkás megy ki évenként. A balázsalvi főszbiró elesipett két agyunköt s érzékeny pénzbírsággal vette el kedvüket.

— **A spanyol forradalmárok** pénztára Gyulafehérvár környékén van elásva! Ezt írta Jakabffy Albertnek Madridból Adolfo de Reinal, kérvén 10,500 frank előleget. Tudvalevő dolog, hogy a tisztelt esaló ur egy felsőmagyarországi város kereskedőjéhez hasonló levelet intézett.

Meteorologia és az influenza.

(A „Wetter“ után.)

A szmann dr. phil. és med. s egyszerűs mind a berlini egyetemen a meteorol. magán tanára érdekes cikkben fejtegeti a télen dühöngött influenza s meg az akkor uralkodott időjárás közti kapcsolatot. Olvasóink számára a következőkben összegezzük fejtegetése eredményeit.

Miután felemlíti felületességét eme stereotyp kifejezésnek „meghült“, melylyel igen sok esetben az időjárást nevezzük meg a betegség okául; továbbá az orvosok kevés jártasságát az időjárás tudományában. minél fogva eddigelé még a betegség és az időjárás viszonyai tudományosan nem tisztázódhattak: kellő értékere szállítja le neves meteorologusunk Hann kutatása alapján ugy a légnymomás, mint a hőmérsék ingadozásainak befolyását az emberi szervezetre.

E tekintetben legfontosabb tényezőnek a légneművességét tartja; egyfelől a viszonylagos nedvességet, melynek változásait az emberi test véredényei érzhetően megszenvedik a páranymás-oka zta nagyobb vagy kisebb elpárolgás következtében (nyári rekkenőség, tavaszi szárazság), másfelől a lecsapodást (eső hó), melynek befolyása a bakteriumok szaporodására vagy lekötésére elvitázhatlan tény.

S ez annyival fontosabb, mert újabb időben mindinkább elterjedésnek kezd örvideni az orvosok között is az a vélemény, hogy a betegségek okozó mikroorganizmusok nem annyira a táplálékkal a gyomron át, mint inkább a levegővel a tüdőn át jutnak szervezetünkbe.

A lecsapodás egészségügyi fontosságára fényes világot vet Aitken újabb nézete a vizgöz sűrűsödéséről, melyszerint avégre esia t. i. porszem szükséges, a melyhez tapadja a lecsapodó vízcseppek, ugy hogy minden lecsapodás végtelen sok porszemet távolít el a légkörből és visz magával vissza a földre, de olyan alakban, hogy az emberi szervezetbe már nem hatolhat be.

alkották.

Buttyán serege január első napjaiban még Zarándban táborozott s január 4-én Körösbánya vidékén ütközetet vívott egy századnyi honvéddel szemben, mely ütközetet szerencsésen el is vesztett, jóllehet Vagner százados parancsnoksága alatt a Turezki ezredből egy század császári gyalogság is támogatta.

A körösbánya vidéki emez ütközet után Vagner parancsot kapott, hogy századával húzódják vissza Gyulafehérvár környékére.

Egyidejűleg Buttyán is megindult táborával Enyed vidékére⁸⁾ s jan. 7 vagy 8-án érkezett Orbóra.

Eme táborral jöhetet le Verespatakról Bálint Simon esperes is.

Buttyán serege nem Tövis irányából jött az ország-uton, hanem a főiskola Felenyed-muzsinaai erdősege felől tehát egyenesen nyugoti irányból s a város közelében két részre vált. Egyik rész a „Borsó földéken“ és „Ebhátton vonult lefelé s a „Tóth utczát“ özönlötte el; a másik a „Herzsa“ nevű szőlőhegy alatti uton nyomult előre és a Tövis utczán jött a városba.⁹⁾

Buttyán emberei is azonnal munkához láttak. Lángra lobbantották a Tóth utczát, aztán raboltak és gyilkoltak ok is, mindazonáltal a mokányok viselt dolgaihoz oly annyira keserves emlékek nem fűződnek, minők az Axenti és Prodán féle seregek működéséhez.

Ezen 3 tábor emberszámához gondoljuk még hozzá azt a tenger mennyiségű csöcselék népet, nőket, öregrendű férfiakat, serdülő korban lévő kamászatokat, kiket a szabad rablás híre és az ezutáni vágyódás a közel és távolabb fekvő falvakból Enyedre csöditett. Azt hiszem nem tévedek, midőn ezen csöcselék népség számát 6—8 főre becsülöm.

⁸⁾ Vadadi Gergely szives közlése alapján, ki a Vagner századában szolgált s a Körösbánya vidékén történt ütközetben részt vett.

⁹⁾ Krizsbai István, Szász Átym és Radó Pál egyértelmű tanúsításuk alapján.

(Folytatása következik.)

Másó s maga a mérő serpek légtiszta szárazságban eső után; nraz időben, továbbá hó esővízben lóphelytől letű s így szemeckéke levők közül.

De ne jában lebegő talan porszem, téli alport is. Innen káros hatása.

A köd légcserre rész mozgása van felszálló portisabb port ez a mozgás és télen köd.

Feliszá akkor, ha ne tehát minene nyomást kell hat egészség.

Az edd mazó egészsé ha száraz s nines vagy szóval: ha semmi felszá

Lássuk s elterjedés sokszor téves ban azonban kezdődött Sz Galicziába, Ezeber első h 10. Söfia, Ru még későbbé körül, inkább a vasuti közl ban csak jant

Álmodt

Tavas égbolt kék taranyozta a l terhes, langy völgyeket, h esaloggatta hü magányos ge a tó lakóina hatalan men labus kolomp pályes komol radott munká

Az utal siettek pajzá menyecskek. mig a megle haladtak szan terhes munká gatójától.

Az egy gyöngyözött fel a munká termete, járá enyémhez. ság honolt, t gebb volt mi annál inkább mint én mag oda hagytam temmel, viss egyszerű, de

Mások, mint Tissandier, Mascart, Coulier s maga a ciklikó nem elméletek felvételével, hanem mérő serpenyővel mutatták ki kézzelfoghatólag a csapadék légtisztító hatását. Így pl. Tissandier szerint szárazságban 4-szer annyi port tartalmaz a levegő, mint eső után; nagy városban (Párizs) 6-szorta annyi por száraz időben, eső után 24-szer annyi, mint falvak vidékén; továbbá hó több port hoz le magával, mint eső, pl. liter esővízben 172 milligr., hóvízben 212 mgr. por, mert a hóhely tovább marad fenn a levegőben, nagyobb felületű s így nem csak a lecsapódás csirájával szolgáló por-szemecskéket veszi magába, hanem mechanice az utjában levők közül is többet megragad.

Mi következik ebből? Az, hogy míg a por, legyen benne akár sok, akár kevesebb bakteriumtöme, vízzel együtt körül véve a földhöz tapad, vagy a hórtegek felső, nap-sugárzás után megjegesedett része által le van szorítva, levegőbe nem juthat s így a szervezetnek sem árt. Csak, ha az eső nedvessége felszárul s a hórtegek teljesen elolvad, kerülhet újra a levegőbe.

De nem csak a hulló, hanem a felhő s a köd alakjában lebegő lecsapódás is, mint légszűrő készülék, számtalan porszemet tart fenn magában; csak ha leszál, mint ősi, téli alanti köd, szivhatjuk tudónkba a vele lebegő port is.

Innen a ködnek már régóta s általánosan tapasztalt káros hatása.

A köddel különben is együtt jár a felfelé irányuló légsere részleges vagy teljes hiánya. Rendszeresen felszálló mozgása van az alsó légrétegnek, minek következtében a felszálló poros áramlat helyébe a felhőkön átszűrődött tisztább portalan levegő nyomul hozzánk. Ha nincs meg ez a mozgás, úgy felhalmozódik körülöttünk a por, ősszel és télen köddel keverten.

Felszálló áramlat pedig nincsen, de annál több köd, akkor, ha nagy légnyomás, anticyklon vidékébe esünk, tehát minezen kedvezőtlen felételek főkéül a nagy légnyomást kell tekintenünk. (Így aztán, közvetve még is hat egészségünkre a légnyomás állapota.)

Az eddigieket összegezve áll, hogy a földről származó egészségtelen anyag nagyban eltölti a levegőt: 1) ha száraz a talaj, 2) ha nincs állandó hótakaró, 3) ha nincs vagy kevés a lecsapódás, 4) ha köd van azaz más szóval: ha magas légnyomás uralkodik csekély vagy semmi felszálló légárammal.

Lássuk most a téli influenzát. Keletkezési idejét s elterjedésének útjait pontosan megállapítani, a hiányos, sokszor tévesztő adatok miatt lehetetlen még. Nagyjában azonban tudjuk: hogy 1889. november közepe táján kezdődött Szibériában és Oroszországban, nyugotra ferjedt Galiciába, Bécsbe, részint Stockholm, Kopenhágába december első hetében. Berlin decz. 2., Párizs 5., München 10., Sófia, Ruszesuk, Drezda 20., London, Spanyolország még később kapták. Pest Bécs után, Erdély decz. 20. körül, inkább nyugotról Pest felől, mint Oroszország felől a vasúti közlekedés útján, hiszen Székelyföldön és falvakban csak januárban kezdett dühöngeni. Amerikába szin-

tén Szibériából hatolt, nyugotról, vagy esetleg ott is ki-fejlődött.

Milyen időjárás volt ezalatt általánosságban? Megfelel a fentebbi elmélkedésnek?

Meg. A hó csapadék szept. és okt. után november és decemberben olyan magas légnyomás uralkodott Szibériából kisugárzólag egész Közép-európában, minőt pl. Münchenben 67 év óta még nem észleltek. Különösen nagy volt, 788 mm. Odessa körül, 786 Erdélyben, nyugatra aztán hovatovább fogyólag.

Ebből következőleg: 1.) Oroszországban s egész Köz. Európában a rendes csapadéknak 1/3-át sőt csak 1/5-ét volt meg. Pétervárot 35, Varsóban 46, Prágában 41, Stockholmban 46, Berlinben 44, Párisban 44, Pesten 42. Enyeden 38 napon a két hónap 61 napja közül nem esett mérhető csapadék. 2.) Egész Európában, beleértve Oroszországot is, hiányzott nagyobb terjedelmű hótakaró, ha vagy egyszer hullott, rögtön is elolvadt s elpárolgott. 3.) Egész Európát majdnem szakadatlan tartó mélyen fekvő köd borította. 4., Novemb. végén s decz. elején EK szél fújdogált, mely sietteté a betegség csiráinak felénk terjedését.

Tehát száraz lévén a talaj s nem lévén felszálló áram, sem portisztító csapadék vagy porlefogó hórtegek, csak magas légnyomással járó porral telt, nagy ozontartalmú ködfelhő, a bakteriumok könnyű pusztítást vihettek végbe az ilyen időjáráskor különben is gyuladásokra hajló (tüdőgyulladás) légzőszerveken.

Azt is kilehet magyarázni, hogy a meleg nedvességet kedvelő bacillusok éppen ilyen hűvös időszakban szaporodtak el. T. i. egész Európában nem volt rendes téli hideg, Oroszországban legkevesebb, jóllehet a bacillusok a -20° mellett is épúgy grassáltak, mint a +10°-nál mert valószínű, hogy nem a külső levegő, hanem a fűtött szobákmelegében szaporodtak el oly rohamosan; a külső levegő csak elterjesztette.

De hát talán mindez az okoskodás a mi telünkre? Erdélyben ugyanis szemben egész Európával decz. 11-én kezdve folytonosan hideg uralkodván, minden kis csapadék, mint hó hullott alá s így hótakarónk is volt egészen január utolsó hetéig; a járvány pedig nem decz. elején, hanem 20 körül tört ki. Február még szárazabb volt, Enyeden csak 8 m. m. csapadék esett, Pesten semmi az egész Alföld fekete maradt és még sem kintzett akkor is az influenza.

E látszólagos ellentmondás is könnyű eloszlatni: Nem Erdélyben, fejtett ki a betegség, ide csak elterjedt a közlekedésnél fogva az időjárás dacára is. Februárig pedig körülbelől eltelt a bacillusok virágzásának ideje, úgy hogy akkor járhatott akármilyen idő, azok már elváltak pihenve.

Dr. F. D.

GSARNOK.

Mikor a székely tűzbe jó.

Beszélya.

Jó előre óvat tesztek, persze Tompával — hogy a mit most elbeszéltek, azt sem nem én költöm, sem az az

őreg ur, a ki nekem mondta; ez megtörtént hajdanában. Igen ám hajdanában, a foksoknak fénykorában. Most az eféléknek immár „eszeveszett”, oda lett; mostesak a gépek feltalálásában vagyunk mesterek, melyekkel minél rövidebb idő alatt, minél több embert lehessen megszabadítani a földi kinoktól, de azok helyett inkább tintával lövöldözünk. S ez jól is van így; én nem haragból mondom, csupán a multról beszélve, jutott eszembe. Azért nehogy valaki azt gondolja, mintha én vágyám vissza azokat az időköt, dehogyl! — Akkor lássam, mikor a hátam közepét. Megint azt se vélje senki, mintha én lenézném a t. vármegyét; de mit tehetek róla, ha háboruban és békében legkitünőbb a székely s valami bizget, hogy azt el ne hallgassam! Arról én nem tehetek.

Elég az hozzá: volt egyszer nálunk egy idő, mikor egy aranyos száj elkiáltotta magát: „A haza veszélyben” arra aztán elkezdett mentegomb, fülbevaló, harang, emberkéz, urak és nem urak gyülekezni, sorakozni, hogy hát hol is az a veszély? S mindjárt nem volt veszély. Persze, hogy ilyen időben a székeiy sem dugta össze a kezét. „Komé! hol a cséphadaró?” „Ehunn a honyom alatt”. — „Csak szorítsd meg jól a végét.” — Az meg is szorította. Mikor ezeket a tisztelt megyéket ideki felfalta először a német, azután az oláh s meg a muszka is, Székelyföldre csak azután merete hozni a képes felét. Pedig ott csak vasvilla volt a puska s harangból öntöttek borzos ágyukat. De hiába! ott ki volt szabva minden embernek a portió, azt le kellett vágni — s volt olyan, azt mondják, én nem hallottam — a ki reggel be ment a kapitány urhoz naponta s azt mondta: „Vitéz kapitány uram! hány az én portióm? met én azt leakarom vágni, oztán menyek haza bajomra.” Beszélük, hogy volt ilyen is.

Ebben az időben történt, hogy az osztrákok megtámadták a magyar hadsereget. Hogy történt, az nem éppen tartozik ide; hol történt? azt meg is nevezhetném, volna rá helyem bőviben. Csak itt a Maros mellett hány Enyedek, Piskik, Branyieskák kínálkoznak! Hely van; azzal betarkította tatár, török, muszka eléggé, de én nem akarok indiskrét lenni, s még a káplár nevét sem említem, kinek vezetése mellett megeseit. (Ez a rossz nyelvű mai fiatalság untalan bosszantja a szegény orogot, minden hadi kalandját ráfogják, hogy olvasta valahonnan. Oh mert oly rossz is ez a mai fiatalság! Én azonban nem bánom, legyen a mit eddig beszélt mind nem igaz; de ezt az egyet nem engedhetem. És megtörtént; meg kellett történni, ha székelyekkel volt.)

S... faluban feküdt a magyar tábor, tábor? Igen: 1200 ember, az pedig minálunk már tábor számba ment, mikor hírül hozzák, hogy nyakunkon a német. No, atyafiok a bányóját! talpra! — Egy káplár már hajnal óta tartott megszállva egy luczernás táblát, melynek déli oldalán egy mély árok vonult. Egy szakasz székely gyalogság volt vele. Hamarosan „hapták”-ba kapja embereit, szoros vigyázat, minden ember csupa fül legyen; óvatosan mozogni, de meg se moccsonjon senki! Marci hogy áll a puska kezében? Marczinak kezd mindjárt sehogysom állani, reszketett mint a kocsonya. Ej őrdög teremtetel!

Tavaszi hajtások.

I.

Álmodtam.

Tavas est volt, szép, szelid tavasz est. A tiszta égbolt kék taván bárányfelhők uszáltak, szőlőket meg-aranyozta a lenyugovó nap bucsusugaraival. Virágillattól terhes, langymeleg szellő járta be suttogva lágyan, a völgyeket, halmokat. Bokor alján kis csalogány hirta, csalogatta hű társát édes szerelemre; tul a berekben a magányos gerle fájó bugása lágy harmóniába olvadt össze a tó isköinek egyhangu kurutyolásával, a megszámlálhatatlan mennyiségű tücsök csirpelésével s a nyáj mélabus kolompjával. A falu tornyának kis harangja ünnepléses komolysággal hirta haza, édes pihenőre a megfáradott munkásokat a mezőről.

Az utak, mesgyék megnépesedtek. Itt fürge lányok siettek pajzán dallal ajkukon, ott eleven piros-pozsgás menyecskék, asszonyok, némelyik karján emelve kisedét, míg a meglett, komoly férfiak lassu, megfontolt léptekkel haladtak számitgatva magukban az áldást, mit a nehéz, terhes munka után remélhetnek a minden áldások osztogatójától.

Az egyik uton fiatal ember haladt. Arcán még gyöngyözött a verejték, úgy látszik csak imént hagyott fel a munkával. Ránéztem, és — csudálatos — arca, termete, járása, minden, de minden úgy hasonlított az enyémhez. Csak az arcon a fájdalom helyett a boldogság honolt, termete izmosabb, járása egyenesebb, délezegebb volt mint az enyém. És minél tovább néztem, annál inkább meggyőződtem, hogy ez az alak nem más, mint én magam. Semmi kétség — gondoltam — tehát oda hagytam a poros könyveket, szakítottam eddigi életemmel, visszatértem az ősi barázdákhoz, lett belőlem egyszerű, de megelégedett szántó-vető ember.

És ez a gondolat, és ez a látvány oly kimondhatlan jól esett.

De az álom tovább is folyt.

Az ifju ruganyos léptekkel haladt végig a falu utcáján. Itt is, ott is nyájas arczok köszöntöttek, miket ő hasonló nyájassággal viszonzott. Majd betért egy egyszerű, barátságos kinézésű ház udvarára. A ház előtt a zöld szegélyű kis ablakok alatt orgona bokrokkal körített virágos kert díszlett, melyből halk, lágy dal ütötte meg az érkező fülét. Az pedig csendesen kinyitotta a kiskert ajtaját, nesztelenül oda lépett a daloló mellé, aztán átölelte karjával karcsu derekát s forró csókkal zárta le a sikolyra készült piros ajkakat. Az ifju nő nyájas mosolylyal fenyegette meg a rablót, majd kőtenyével szelidén törülte le annak arczától a poros verejtéket, miközben haragra, duzzogásra erőltetett arczczal szölt:

— Csuf ember, szinte megijesztettél!

Aztán — engesztelésekép — átölelte gömbölyű karjával a bárányszelid férj nyakát, össze vissza csókolta annak napbarnított, poros arczát.

— „Nem győztelek már várni a vacsorával, hát ide jöttem, hogy addig is dolgozzak valamit. Hanem elfáradtál ugy-e? s éhes is vagy? Jöszte, jó vacsorát készítettem. Együnk, aztán lenyugszol, mert holnap — tudom — ismét jókor kell felkelned s munkához látnod.”

Bementek a hába, melynek minden kis zuga ragyogott a tisztaságtól. Vacsorához ültek. Nem volt gazdag, nem is volt sok, de a fűszer hozzájárulása drágább, becsesebb volt mindazoknál, melyeket a gazdagok asztalán találhatni. Tiszta volt minden, tiszta a forrás viz, mely kis korszóban az asztalra volt téve, tiszta az abrosz, melyre a szerény vacsora fel terive volt, tiszta a szeretet, mely megterítette és tiszta a lélek, mely gyönyörködött mind-ezekben.

— „Édesem, tudod-e hogy ma éppen négy hónapja hogy egymáséi vagyunk” — szólt a nő.

— „És tudod-e édesem; hogy ma százszor, ezerszer inkább szeretlek” — szólt a férj.

A nő boldogan hajtotta fejét a férj ölébe s a boldogságtól sugárzó arczczal rebege:

— „De, de, tudod-e, hogy ezután jobban kell igyekeznünk, mint ez előtt?”

— „Hogyan édesem, hát talán nem voltunk-e eddig is elég szorgalmasok? kérdezte a férj meglepetve.

— „Óh hogy ne, de még szorgalmasabbnak kell lennünk, mert...”

— „Mert?...”

— „Jöszte, sugjam meg neked.”

Oda hajolt égo arczával s valami édeset, valami kimonhatatlan boldogítót sughatott férje fülébe, mert az örömtől, büszkeségtől ragyogó arczczal csókolta össze-vissza a piruló kis asszonykát. Aztán felkelt s jó éjszakát kívánva kiment a szerűs kertbe lenyugodni, hogy reggel még jobkor felkelhessen, mert az a mit az a szemérmes kis feleség sugott azt kívánja. Lefeküdt a puha, illatos szénára s ajkai még álmában is mormolták:

„Ezután jobban kell dolgoznom, korábban kelnem s később lefeküdnöm, mert úgy történhetik, hogy...”

Aztán mormolt még valamit, de a mit egy alkalmatlan tücsök csirpelésétől nem hallhattam. Csak néztem, néztem az arczát és az az arcz olyan csudálatosan hasonlított az enyémhez...

Menj, menj bolondos álom, ne gunyolódj velem, nem a boldogság az én osztályrészem, de a reménytelen küzdés, de a reménytelen lemondás.

Tarkányi György.

— bizon csak az ördög — azt hitték a szegény góbk, hogy ütött immár mindeniknek a végórja. Nem lehetett volna a szakaszból egy fél kanálni bátorságot préselni.

A káplár urat majd megütötte a menykő haragjában, nem ért ott a biztatás semmit. Hányták a keresztet, emlegették a boldogságos szűz Máriát — én édes kicsi Krisztusom! — Egyszer bumm, s kezdett az ellenség ágyuzni. „Nó Gyuribá, vót eddig ahogy vaót, de mán mi lesz ezután.” — Gyönyörűen süttött a hold, ugy lehetett látni, mint nappal. Az első ágyulövés nem esínált semmi kárt, megszámitották magukat, nem hiányzott egy sem. Jött a második, az már elvitt egyett. „Hia Jóezusát a nimettyinek!” A harmadik megint elvitt egyet, erre azután vége lett a békétülésnek, az a bolond székely, melyik ezelőtt tíz pereczel reszketett félelmében, egyszerre oroszlánná változott. a maga életével többé nem gondolt, de a társa halála képes volt bosszúra tüzeini.

„Hát a tüzlangja áll itt nekik többet, hogy egyenkint lelővöldözzön! Janibá, Gyuribá? Ugy hagyjuk ezt a két társunkot megboszultatlan? Mi? Utánam a kinek a szüve hejjen van! „Hová mentek te bolondok, azonnal vissza takarodjatok, kérdjétek! nem hallottátok? Én parancsolom mind főbe lövöttek.” A káplár arat már most azért kerülgette a gutta, hogy ő mi a csudával számol immár most be, mert az bizonyos, hogy eleven egyszem tér vissza. Kezdte szép szerével: „Édes fiaim! fiuk! hát a katonai régula? így kell engedelmeskedni, a nemes székely vér...” Beszélhetett annak, futott a sok bolond egyenesen az ágyu likába. Mit volt mit tenni, ő is utának hallagott.

Kors reggel S... ből azon utasítással küldötte ki adlatussát a generalis, tudja meg miért szüntette be az ellenség az ágyuzásait. Már szembe találta a vissza jövő székelyeket.

— Mi baj? — kérdé:

— Hát az a baj van, hogy mongya meg a gyenellaris urnak, hogy immár nincsen semmi baj. A nimetek élmének beiratkozni a temetkezési egyletbe, a más része éppen Kiristurumig futott. Más különben hát nincsen semmi baj. Mit! hogy egy szakasz szétvert volna egy egész sereget? Mondja ezt az ur másnak ép eszű ember azt el nem hiheti — fogja talán mondani valaki. Hja! én hiszem; hogy más is higgye, arra én senkit sem erőszakolok.

Csulak L.

Gazdasági vegyesek.

A konyhakerti vetemények a tavaszi fagy ellen. A korai veteményeket különféle módon lehet és szokta a fagy ellen oltalmazni. Így pl. a szabadba kiültetett vetemények ágyalnak száelre léczálványokat állítanak fel, a melyekre, midőn a hőmérséklet nagyon alászáll, gyékényeket, öreg zsákokat, fenyőgallyakat s hasonló anyagokat teritnek. Ily védekezések lehetővé teszik, hogy a zöldségféléket két-három héttel előbb kiültethetjük a szabadba, minek következtében ugyanannyival hamarabb is szedhetjük be. A fagytól megcsipett zöldségféléket, hogy a romlástól lehetőleg megóvjuk, másnap, midőn a hőmérséklet a fagypontra fölé szállt, friss kútvízzel megfesskendezük, természetesen napkelte előtt. Ha a növények nagyon megfagytak, akkor a feeskendezés semmit sem használ. Sokan a fütőt használták fel jó sikerrel a fagy ellen. A mesterségesen fejlesztett füst felhőszerűen terjed szét az egész kertben s nem engedi a talajt kihűlni. Midőn attól lehet tartani, hogy fagyni fog, éjjel tüzet raknak a kertbe s nagyon iüstölő anyagokat bányának rá s a tüzet egész reggelig élesztik. A fagy nem csak azért ártalmas, mert a növényeket megfagyasztja, hanem azért is, mert fejlődésükben akadályozza az őket. Némely zöldségfélék nem is vesznek a kárt azonnal észre. Így a kalaráb tovább növekszik, de nyáron hirtelen felpattan, szérbahajt s gumót nem fejleszt; a zeller is így tesz, ha tavaszkor keményebb fagy érte. Legjobb, ha a megfagyott kalarábot és zellert kiszéjük s az ágyakat újra bevetjük.

A bor megszürése. A borok megszürése eddig nem igen volt nálunk használatban; most Fazekas Dénes, ez évben elért fényes eredményei alapján melegen ajánlja a Borászati lapokban. Különösen testes boroknál, midőn azokat csak hosszas ászokolással lehetne palackoztatni, fontos ez eljárás. Ő az ily borokat az első fejtés után megszüri s pár havi ászokolás után újból lefejt s ugyanezkor vízhólyaggal megderíti. Ez eljárás azonban csak egy sikeres, ha a zajos erjedést okszerűen vezették s utóerjedésre nincs kilátás. Állítása szerint az így kezelt bor a derítés után galacsokra fejtető a nélkül, hogy megtörésétől tartanunk kellene. Ily uton tiszta s törésmentes bort nyerhetünk a zavaros borokból is, valamint hasznos ez eljárás az egér-, seprő-, talaj stb. iz elverésére, sőt beteg borok javítására s alkalmas, mely utóbbiaknál azonban faszén használandó, nemcsak a betegséget előidéző gombákat tartja vissza, hanem az ezek által okozott kellemetlen izt és szagot is abszorbeálja. Vörös borokat filtrálni az utóbbi eset kivételével nem tanácsos, mert színüket veszítik. Ha mégis meg kell szűrniük a vörös bort, ugy a színanyagot áfonya vagy mályrakivonat potoljuk megszürés után. Többféle szűrőkészülék közül tapasztalatai nyomán a hollandi szűrő gépet ajánlja, mely egy szekrényben több zsákot tartalmaz s ezeknek a bor keresztül folyik.

Meteorologiai adatok.

márczius 29 — ápril 4. Nagyenyeden

NB. Az adatok sorrendje: l é g n y o m á s közepe mm tengerseninén, h ő m é r s é k közepe, maximuma és minimuma C° horulat (bt=borult, bs=borus, dt=derült, ds=derős) legnagyobb s z é l (E-K-D-N 1-10 fokkal) csapadék mm stb. Az egész hétről szóló sorozat zárjeles számai az előbbi hét közti különbséget jelentik.

Szombat	65.4	+13.3	+23.0	+3.0	71	ds	DM2	—
Vasárnap	60.7	14.5	25.0	3.5	69	dt	DN2	—
Hétfő	57.6	14.3	23.4	4.5	69	bs	EN7 0 8	ziv. d. j
Kedd	59.4	09.0	12.4	6.8	88	bt	ES 8 1	eső
Szerda	64.0	07.7	13.0	3.3	71	bs	DK2	ny
Csütörtök	64.2	07.2	12.5	1.7	65	ds	K3	—
Péntek	64.9	05.1	11.0	0.5	60	ds	K6	—

Egész hétről. 62.2 (+0.8) +10.3(1 0.9) 69 (-8) ds 8.9 — 8.2 eső-jéz. A jövőben valószínű időjárás: egy darabig száraz, reggeli fagyvill később déli szelek.

Közl: Dr. F. D.

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.

Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Rohseidene Bastkleider fl. 10.50 p. Roben
und Besere Qualitäten versendet porto- und zollfrei das Fabrik-Depót G. Henneber (K. u. K. Hoflieferant) Zürich. Muster umgehend. Briefe kosten 10 Kr. Porto. (6)

Szives megfigyelésül!!

Ezerszeresen kipróbált s orvosi tekintélyek és számos magános bizonyítványával kitüntetett készítmények
Dr. Miller mohnöfnyedre, meglepő hatású köhögés rekedtség, torokfájás, nyálkásodás, kezdődő tüdőgümónél és egyáltalán a légzőszervok minden gyuladásánál. — Tégelyben gyermekek és felnőttek számára. Egy tégely ára 50 kr.

Miller tyukszembalzsama

Csalhatatlan szer tyukszemek, szemölcsök és fájdalmas bőrkeményedések ellen. Ára egy dobozban levő üvegesnek esettel és használati utasítással együtt 48 kr.
Valódián kaphatók: Nagyenyeden Ungerpek Miklós fűszerkereskedőnél. Szászrégenben Vermescher E. gyógyszerésznél. Dénes Niek F. fűszerkereskedőnél. Csikszereván Leieht F.-nél. Beszterezén Fischer testvérekénél. Gyulafehérvárt Erőlich F. gyógyszerésznél. Fogarasban J. Bergleiter Sternbery J. és Glein R. gyógyszerészeknél. Nagyszébenben Reizenberger F.-nél. Marosvásárhelyt Nagy Sándor gyógy szerész a „vörös kereszt”-hez és Bnoher M. kereskedőnél.
Központi szétküldési raktár: (7-16)

Miller J, gyógyszerész Brassó.

Sz. 1647—890.

főszb.

Pályázati hirdetmény.

Halalozás folytán üresedésbe jött Kútfalva, Drassó és Spring községekből alakult kútfalvi körjegyzői állásra, — mely 400 frt fizetés, 60 frt lakbér, 35 frt irodaátalány, 60 frt körjegyzői küldöncz tartás díj és 35 frt irodafűtés átalány javadamzattal van egybe kötve, ezennel pályázatot nyitok,

Felhivatnak azok, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi I. t. cz. 6. §. szabványainak megfelelően felszerelt folyamodványukat, folyó évi ápril hó 27-éig hozzám adják be.

A választás folyó évi ápril hó 28-án délelőtt 10 órakor Kútfalván a körjegyzőség székhelyén a községi irodában fog megtartatni.

A kisenyedi járás főszolgabírójától.

Konczán 1890. márczius hó 28-án

Rácz Farkas

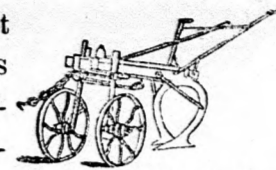
főszbír.

Répakiemelő ekék

(Praener-féle szabadalom)

A legkitünőbb és legolcsobb a világon!

Kinek répakiemelő ekéket alkalma volt használni, teljes mérvben igazolni kell ezen állításunkat. Hogy a rendelkezéket ezen kitünő szerkezetű répakiemelő ekékre pontosan eszközölhessük, felkérjük a nagyérdemű gazdaközönséget, beeser rendeléseit mielőbb beküldeni, mert ősszel a rendelések annyira túlhalmozódnak, hogy azoknak egyrészt nem is eszközölhetjük. Minden egyéb a **czukorrépa termeléshez** szükséges legjobb minőségű eszközöket is tartunk raktáron és azokat jutányos áron szállítjuk.

Répakiemelő ekék taliga nélkül 18 frt, állandó szabályozható taligával 35 frt.

Dénes és Steiner Budapest, VI. Teréz-körút 41. mezőgazdasági gépek, számszámok, malom és gyári berendezések gyári főraktára

Árjegyzéket ingyen és bérmentve küldünk.

Szolid ügynökök kerestetnek.

(3-6)

Legrégibb cég e szakmában Magyarországon.

Uj árjegyzékünk fényképezési cikkekéről ugy szaktényképészek, mint műkedvelők részére megjelent és kívánatra bárkinek bérmentve megküldetik. (3-6)

Türkel és Schlesinger

Budapest, IV. Károly-utca, laktanya 4. bolt.

Körülbelül huszezer raktárban eladott és mindenütt, minden rovar ellen a legjobb szernek tapasztaltatott

ujból olcsóbb lett.

Az eredeti üvegek J. ZACHERL névvel vannak ellátva, árak mostantól 15 kr, 30 kr, 50 kr és 1 frt.

E kitünő szer feltünő gyorsan elpusztit minden házi bogarat, lakásokban vendéglőkben és konyhákban, butorokban és ruhákban, ugy a háziállatok, istalók, üvegházak és kertekben.

A mit papírban mérnek ki, az nem valódi „Zacherl specialitás“

K A P H A T Ó:

- Nagyenyeden Winkler János urnál. Gy.-Fehérvárt Mihelyes Zsigm. urnál
- „ Cirner J. József „ „ Jakabffy Albert „
- „ Bisztricsány Lajos „ „ Fröhlich Gyula „
- Balászfalván Sinberger Salamon „ Tövisen Slafkovich Jácint „
- „ Heiszkovits Leopold „

Szerkesztő Nagy A KIADÓ... lap szellem közlemény... Kiadó Wokál János... az előzetes bérmentese... Kéziratok ne...

A ev.

Mindnyáji azon küzdelem dával osztatlan mianak Kolozs zett. Az egyhá ben, azon tö Péter püspök megkísérlett érve, az orosz pök urat, nsg urat s az ev. nak velük tart nyek végreha talos kötelessé csak nem resz fejedelmi hatá val kapcsolato házkerület ar zatot, — hanc lekedtek. Szó könyörgő esde és rebege érz mélyhez s az lett követve m delmi alapitvá kezésük alá, á r o n valósul E czél ér Gerő ural! S emelt a gener Nagy László t szavaztatott tü esperes és lelk

T Emlékez

Sz Szegényérze hogy Enyed vidé egy töredéke szit Rabolt és g adatok vannak ke jak, hogy találtat Hogy magy Enyed vidékiek, ezt nem tudom f tenni, ellenkező é váltak ki közülök fosztása, felperzse jában, ezek retten vettek, ezt szegy nemzet ellenes bt nyét nevükről leme véghez vinni nem Megérdeme ket, már t. i. a zem s nyilvánosa Megkegyeln gyelmet semmi s mekeik, unokáikér is. Mérje rájuk e én megkegyelmez Voltak a tá ról való szászok i